

”Vi vill älska varandra, men vi vet inte hur”
En kvalitativ studie av den moderna kärleksrelationen och dess villkor.

Av: Åsa Carlsson

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)
VT13

Handledare: Mats Hilde

Abstract

Author: Åsa Carlsson

Title: "We want to love each other, but we don't know how". A qualitative study of the modern intimate relationship and its conditions. (Translated title)

Supervisor: Mats Hilte

Assessor: Elizabeth Martinell Barfoed

In today's society it seems to be increasingly hard to make long-term relationships last. Divorce statistics in Sweden show that almost half of the marriages today end in divorce (SCB, 2012). Why then is it so difficult to make love work? Are we just harder to please, or can the trend be understood on the basis of the modern society we live in, where self-fulfilment and individuality clash with the picture of the one great love? The purpose of this study was to examine the modern intimate relationship and its conditions. The empirical data consisted of extracts from a television show called "Couples in therapy" (translated title), depicting five couples as they undertook couples therapy. An instrumental case study was conducted, where the statements of the couples were used as an instrument to give a deeper understanding of modern intimacy. The results of the study suggests that intimate relationships serves as an important base for security and as a feeling of solidarity, as well as a ground for identity and self-exploration. The study highlights five main areas that proved to be difficult for the couples. Balance between freedom and closeness, endeavour towards self-fulfilment, and insufficient amount of time to form and practice intimacy, were all complicating factors in the relationships. The results also points towards a perception of the love relationship as one of the main sources of happiness. The significance ascribed to the relationship makes it complex, where a discrepancy between the ideal relationship and the reality serves a complicating factor.

Keywords: intimacy, modernity, relationships, individuality, modern love.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	4
1.1 Problemformulering.....	4
1.2 Syfte.....	5
1.3 Frågeställningar.....	6
1.4 Förförståelse.....	6
2. METOD & MATERIAL.....	6
2.1 Val av metod.....	6
2.2 Material.....	8
2.3 Urval & avgränsning.....	9
2.4 Tillförlitlighet	9
2.5 Tillvägagångssätt.....	10
2.6 Litteratursökning	11
2.7 Etiska överväganden.....	12
3. TIDIGARE FORSKNING.....	12
3.1 Det moderna familjelivet.....	13
3.2 Äktenskapet och dess förutsättningar.....	14
4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	15
4.1 Det moderna samhället.....	16
4.2 Individen i det moderna samhället.....	17
4.3 Den moderna intimiteten.....	18
4.4 Den rena relationen.....	18
5. RESULTAT OCH ANALYS.....	20
5.1 Tid för varandra – tid för intimitet.....	21
5.2 Kärleksrelationen som identitet och trygghet.....	23
5.3 Individens självförverkligande.....	26
5.4 Frihet och närhet.....	28
5.5 Kärleksrelationen som lösning.....	31
6. SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE DISKUSSION.....	34
7. REFERENSER.....	36

1. INLEDNING

1.1 Problemformulering

För en tid sedan läste jag en artikel kring unga människors drömmar och syn på framtiden. Kändisskap, att bo utomlands eller bli rik var inte det som stod överst på listan. Det de flesta ungdomar drömde om var att hitta den rätta och bilda en familj. Att finna kärlek framställs i vår tid ofta som att finna lyckan och kärlek som något som ska ge livet mening tycks ha blivit en allt mer cementerad idé i dagens samhälle. Strävan efter att hitta den rätta är nu en vinstdrivande marknad där datingsajter slåss om kunder och tv-program med människor som söker kärleken dyker upp i nästan varje kanal. Kärleksrelationen tycks ges större tyngd och spela en allt viktigare roll i våra liv. Samtidigt verkar det svårare än någonsin att få relationerna att fungera, då antalet skilsmässor skjuter i höjden. Enligt statistik från SCB slutar ca 20 000 äktenskap varje år i skilsmässa, samtidigt som allt fler gifter sig fler antal gånger (SCB, 2012). Varför är det då så svårt att få det att gå ihop? Vad är det som gör den moderna kärleksrelationen så komplex?

Jamieson (1998) menar att utformningen av nära relationer och dess funktion har förändrats. I det förmoderna samhället skapades relationer utifrån traditioner och yttre omständigheter, där intimiteten inte begränsades till äkta makar eller kärnfamiljen. Sociala faktorer gjorde att flera generationer levde under samma tak, där även de som inte var en del av den direkta familjen såsom drängar eller pigor, hade en given roll i hemmet (Jamieson, 1998). Äktenskapet var ofta ett ekonomiskt arrangemang där mycket lite vikt lades vid partnernas kompatibilitet, fokus låg i att få hushållet att gå runt och säkra nästa generations överlevnad. Regler och normer för hur individerna skulle leva sina liv var tydligt reglerade genom religion, lagar och det lokala samhällets normer. Under denna period spelade det lokala samhället en viktig roll då det gällde identitet och tillhörighet (Beck & Beck-Gernsheim, 1995). Individer definierades i större utsträckning efter familje- eller grupp tillhörighet, där individen uppfattades som en representant för en grupp och gavs således inte individuella attribut eller ansågs unik i sin person (Braun, 2010).

Genom den industriella revolutionen skedde stora förändringar vad gällde människors livsvillkor, vilket även hade stor påverkan på intimitetens utformning. Familjehushållet blev en mer begränsad och privat sfär där familjelivet i mindre omfattning var influerat av religion, lagar och lokala samfund (Jamiesson, 1998). Äktenskap grundades nu i större utsträckning på kärlek och omsorg mellan parterna, där en viktig del i att åstadkomma intimitet var att skapa ett privatliv där man kunde utestänga de som stod utanför parrelationen. Hemmet blev således en privat sfär där denna intimitet kunde utvecklas med tillträde endast för familjens medlemmar, definierad som två föräldrar och deras barn (ibid).

Ser man vidare till intimitet i det samhälle vi lever i idag, finns det flera olika teorier och analyser av den moderna intimiteten. Jamieson (1995) menar att familjen och kärleksrelationen som kärnan för intimitet har förlorat sin status, där flera olika typer av relationer kan erbjuda individen den intimitet eller nära relation den söker. Samtidigt antyder andra forskare, såsom Beck & Beck-Gernsheim (1995), Bauman (2003) och Giddens (1995), att kärleksrelationen står fast som en viktig grund för trygghet och intimitet i ett samhälle präglad av tämligen ytliga och flyktiga relationer. Giddens (1995) menar att moderna kärleksrelationer är fristående, utan yttre förankringar och därmed mer sköra till sin natur. Liknande talar Bauman (2003) om moderna relationer som flytande, då det inte längre finns strukturella eller ekonomiska hinder som håller oss tillbaka, kan intimiteten lättare omförhandlas eller avslutas.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att skapa en vidare förståelse för samtida kärleksrelationer och modern intimitet, samt dess sociala och individuella villkor.

1.3 Frågeställningar

Vad utgör svårigheter i samtida kärleksrelationer och hur kan detta förstås?

Vilken roll spelar det moderna samhällets förutsättningar för våra kärleksrelationer och skapandet av intimitet?

1.4 Förförståelse

Som individer i samhället har vi väl alla i någon mån en förförståelse kring intimitet och dess villkor i dagens samhälle. Under min utbildning har även grundläggande sociologiska begrepp kring det moderna samhället berörts, men inte i någon vidare bemärkelse. Teorier specifikt kring modern intimitet är inte något jag kommit i kontakt med sedan tidigare, därmed anser jag mig inte ha någon större förförståelse kring området modern intimitet och dess förutsättningar.

2. METOD & MATERIAL

I denna del redogörs för val av metod, material, urval samt tillvägagångssätt och tillförlitlighet.

2.1 Val av metod

I denna studie är jag intresserad av att förstå och belysa ett visst fenomen, mitt intresse ligger i hur uppfattningarna av detta fenomen ser ut och kan förstås. Med detta som utgångspunkt har jag valt att använda mig av kvalitativa metoder till min undersökning. Kvalitativa metoder lägger fokus på individers uppfattning och tolkning av den sociala verklighet i vilken de befinner sig (Bryman, 2011). Genom tillämpning av kvalitativa metoder blir frågor kring människors känslor inför, resonemang kring och bemötande av ett visst fenomen centrala, alltså sätts individens upplevelse av fenomenet i fokus (ibid). Detta passar mitt syfte väl då jag vill undersöka hur den moderna kärleksrelationen och intimiteten kan förstås och tolkas. Upplevelser och erfarenheter av detta fenomen blir därför av värde. En kvantitativ ansats anser jag inte hade kunnat

mäta det jag önskar undersöka, då en kvantitativ metod i större utsträckning fokuserar på mätbarhet, samband och generalisering av data (Bryman 2011). Där kvantitativa metoder i större utsträckning söker förklaringar, styr den kvalitativa ansatsen mot tolkning och förståelse (Levin, 2008). Kvalitativa metoder passar således min frågeställning bättre.

I detta fall är syftet med studien skapa vidare förståelse för samtida kärleksrelationer och modern intimitet. En metod som är relevant för en sådan ansats är en instrumentell fallstudie. En fallstudie innebär att man undersöker en specifik företeelse, t ex, en händelse, en individ, ett händelseförlopp, ett program eller en social grupp (Baxter & Jack, 2008). Som material till denna studie har jag valt att använda mig av ett tv-program kallat "Par i terapi"(se avsnitt 2.2, s.5). Baxter och Jack (2008) menar att en instrumentell fallstudie används då forskaren inte har som syfte att undersöka en specifik situation, istället används metoden då man önskar en vidare insikt i ett särskilt problem eller som metod för att ge en mer noggrann och djupare förståelse för en teori. Stake (1995) skiljer mellan inneboende (intrinsic) och instrumentella fallstudier. I den inneboende fallstudien söker man förståelse för det specifika fallet, i den instrumentella fallstudien blir fallet istället ett instrument för att förstå något annat. Till denna studie utgör empirin ett instrument för att belysa och ge djupare förståelse för ett fenomen. Fallet i sig är därmed inte av största intresse, utan används som grund för förståelsen av något annat. Jag vill i denna studie titta närmare på hur man talar om moderna relationer och intimitet, således är programmets format och utformning inte av primärt intresse.

Det finns både förtjänster och begränsningar med den metod som används till denna studie. En begränsning med det material som används är hur och i vilket syfte detta är skapat. Materialet består av en tv-serie och är således producerat i underhållningssyfte. Då programmet är redigerat och endast ett urval av terapisesionerna har valts ut till serien, finns en risk att materialet är tillrättalagt, där viktiga delar kan ha klippts bort. Vidare kan man möjligtvis ifrågasätta "äktheten" i de känslor som framkommer i materialet, då de ingår i ett tv-program. Dock menar jag att en metod som denna ger mig som forskare en chans att ta del av material som jag genom att använda en alternativ metod troligtvis hade haft svårt att komma åt. Genom att använda mig av en

instrumentell fallstudie får jag möjlighet till en inblick i fem olika pars mest intima liv, samt hur de resonerar kring intimitet och kärlek. Hade jag använt mig av exempelvis intervjuer som metod för att samla in mitt material, tror jag inte att jag kunnat komma ämnet lika nära eller fått ett så pass stort material, som berör så många olika områden kring intimitet och kärlek. Jag är intresserad av få en inblick i den moderna intimiteten och hur denna kan förstås och jag menar att metoden som valts är relevant för att uppnå detta.

En fördel med att utgå från ett redan befintligt material är dessutom att undanröja risken att jag som forskare går in och styr eller påverkar utfallet, som vid exempelvis en intervju eller en enkät (Bryman 2011).

2.2 Material

Materialet till denna studie består av utdrag ur en programserie kallad *"Par i terapi"*, som sändes i SVT under hösten 2012. Programmet följer sex par som gått i terapi hos terapeuten Poul Perris. I programmet får man se utvalda delar ur parens terapisesioner. Varje avsnitt följer ett par och är en timme långt, avsnitten består av sekvenser av de fem terapisesioner som terapeuten har med varje par. Följaktligen är materialet ihopklippt och endast utvalda delar visas i programmet. Sammanlagt består programserien av sex avsnitt, tyvärr har ett av dessa program, avsnitt fem, fallit bort på grund av tekniska problem vid inspelningen av programmen. Därmed kommer fem av de sammanlagt sex avsnitten användas som utgångspunkt för analys till denna studie.

Paren:

Serien består av sex par, men som nämnts ovan finns ett bortfall på ett avsnitt och jag kommer därmed referera till fem olika pars utsagor. Nedan ges en kort presentation av paren såsom de presenteras i programmet. I analysen kommer jag att benämna dem som par 1-5.

Par 1: Lena och Roger. Har varit gifta i 17 år, har två gemensamma barn. Lena har ett även ett barn från ett tidigare förhållande.

Par 2: Carita och Hans. Har varit tillsammans i 28 år, har två vuxna barn tillsammans.

Par 3: Åsa och Johanna. Varit tillsammans i 1,5 år. Åsa gift sedan tidigare och har 3 barn från detta förhållande.

Par 4: Jimmy och Marie. Varit tillsammans i 18 år, har ett barn tillsammans.

Par 5: Helena och Lars. Varit ett par i 43 år, har fyra vuxna barn.

2.3 Urval och avgränsning

Då jag använder mig av en programserie med sex avsnitt är urvalet av material i sig redan avgränsat. Jag hade kunnat välja att inom serien göra ett urval och fokuserat på endast några av avsnitten, detta hade dock begränsat min analys enligt min mening. Ytterligare en möjlighet hade varit att komplettera med material skapat i andra kontexter, detta för att skapa större bredd. Sett till tidsbegränsningarna för denna undersökning ansåg jag det dock bättre att endast använda mig av tv-serien som grund för empirin. Detta för att kunna göra en grundlig analys av ett material, begränsat till den tidsram som uppsatsen rör sig inom.

2.4 Tillförlitlighet

Med validitet avses att undersökningen mäter det den har som mål att mäta. Detta är dock svårt att överföra till kvalitativa undersökningar där man sällan använder sig av just mätningar. I kvalitativ forskning talar man istället om validitet utifrån att undersökningen besvarar den fråga som den avser att svara (Bryman, 2011). Då min frågeställning berör hur man kan förstå samtida kärleksrelationer och intimitet, är det viktigt att min studie belyser och ger svar på detta. En instrumentell fallstudie anser jag vara en relevant metod för att uppnå detta. Bryman (2011) tar upp begreppet extern validitet inom kvalitativ forskning, detta syftar till i vilken grad resultaten från en studie kan överföras till andra studier eller miljöer, samt huruvida man kan dra slutsatser utifrån en begränsad studie som är relevanta i ett annat sammanhang. Detta kan innebära svårigheter inom kvalitativa metoder då forskaren ofta måste använda sig av ett

begränsat urval till sina studier. Sett till min studie är frågan kring generaliserbarhet till andra miljöer svår att avgöra, möjligtvis kan dock en mindre studie som denna ge en inblick i hur den moderna intimiteten kan förstås.

Med reliabilitet menas att resultatet kan upprepas i andra mätningar, dock är detta inte något som ges större tyngd inom den kvalitativa forskningen då mätningar inte vanligtvis står i fokus. Med reliabilitet i den kvalitativa forskningen brukar istället understrykas noggrannhet under studiens alla faser (Bryman, 2011). Genomgående gäller för validitet och reliabilitet inom den kvalitativa forskningen att forskaren på ett tydligt, begripligt och pålitligt sätt beskriver hur insamlandet och bearbetandet av data gått till (ibid). Detta är något som jag strävat efter att uppnå i uppsatsens alla delar.

En annan aspekt att ta i beaktande är hur min roll som forskare påverkar de resultat jag kommer fram till. Kritik som framförts mot kvalitativa metoder är just dess subjektivitet, där man menar att forskarens uppfattning av vad som är av vikt och betydelse blir det som styr studien (Bryman, 2011). För att minimera risken för att detta har ambitionen genom texten varit att vara så transparent som möjligt vad gäller tillvägagångssätt, samt varför vissa val har gjorts över andra.

2.5 Tillvägagångssätt

För att hitta gemensam teman och skönja mönster i materialet gjorde jag vad Bryman (2011) benämner en tematisk analys. Sökandet efter teman i analysen av data, menar Bryman (2011), är ett tillvägagångssätt som används vid de flesta former av kvalitativ analys. Vid en tematisk analys identifieras flera olika teman eller koder, som sedan appliceras på data för kategorisering. Ser man till materialet till denna studie, så behandlar programmet "Par i terapi", par som söker hjälp för att de har problem i sin relation. Jag ansåg det därför relevant att försöka urskilja vad som utgjorde problem i parens relationer, samt om man kunde identifiera gemensamma och återkommande problemområden i det samlade materialet. För att skapa teman startade jag därmed med att lyssna igenom varje avsnitt noggrant för att synliggöra vilka de mest centrala problemen var för varje

par i deras relation. Jag gjorde sedan en jämförelse mellan de olika paren för att försöka identifiera liknande problemområden, som sedan kunde analyseras utifrån teorin. Det visade sig att liknande problemområden kunde identifieras och dessa blev således mina kategorier. Dessa kategorier, som presenteras utförligare i analysdelen, blev; *Tid för varandra- tid för intimitet, Kärleksrelationen som identitet och trygghet, Individens självförverkligande, Frihet och närhet* samt *Kärleksrelationen som lösning*.

Programmet berör självfallet fler områden än de som presenteras i analysen, vissa par hade exempelvis problem i sin sexuella relation, hur man på olika sätt kan uttrycka känslor var något andra par brottades med. I programmet ägnas en stor del av terapisesessionerna till att förstå känslomässiga mönster och se tillbaka på relationer till föräldrar och syskon. Olika tankeövningar genomförs även i samtliga terapisesessioner. Väsentligt för min tematisering var dock att hitta de problem som återkom och som därmed kunde ses som de mest centrala. För att kunna göra en grundlig analys var jag medveten om att materialet inte fick bli för omfattande, därmed var ett urval viktigt för min analys. De teman står som grund för analys är de gemensamma områden som jag uppfattade som mest centrala för parens problematik och som kan utgöra en grund för en vidare förståelse för samtida kärleksrelationer och modern intimitet.

Efter att ha avgränsat min tematisering, behövde jag fundera kring hur dessa centrala teman som jag funnit kunde belysas utifrån mina teoretiska utgångspunkter. Det visade sig inte vara svårt att hitta begrepp inom teorin med vilka parens problem kunde analyseras och förstås. När jag påbörjade analysen blev det tydligt att de olika temana går in mycket i varandra, där ett citat jag använt för att belysa ett visst område även skulle kunna förstås i en annan kategori. Följaktligen menar jag att de olika temana ska förstås i samklang med varandra, där de är inte helt fristående varandra.

2.6 Litteratursökning

Då jag ville undersöka hur man kan förstå den moderna kärleksrelationen sökte jag inledningsvis litteratur som berörde kärleksrelationer och intimitet. Genom Summon sökte jag på begreppen intimitet och modernitet, vilket gav mig

relevanta resultat både vad gällde böcker samt artiklar. Utifrån dessa första sökningar kunde jag även söka mig vidare genom referenshänvisningar till ytterligare lämpligt material. Sökord jag använde mig av var *intimacy, modernity, modern love, modern relationships*. Genom handledning fick jag även användbara tips på litteratur vad gällde teoretiska utgångspunkter samt metod. Den tidigare forskning som jag använt mig av består av artiklar, en kandidatuppsats samt en avhandling som även dessa hittades genom sökningar i Summon.

2.7 Etiska överväganden

Forskningsrådet (2002) fastslår att den viktigaste utgångspunkten för forskningsetiska frågor är individens rätt att skyddas från olämplig insyn i sitt privatliv, samt att inte riskera att utsättas för skada eller kränkning av integriteten till följd av forskningen. Detta kallas för individskyddskravet och består av fyra principer; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Det material jag kommer att utgå ifrån i min undersökning är vad Bryman (2011) kallar för en massmediaprodukt, i detta fall en tv-serie. Materialet är således offentligt men jag som forskare har inte fått samtycke att använda detta för analys i min studie.

Det material jag utgår ifrån är komplext i det avseendet att det är mycket privat och behandlar intima och känsliga frågor i deltagarnas liv. Dock utgår programmet ifrån ett samtycke från deltagarna sida, där de själva valt att medverka i serien och därmed dela med sig av sitt privatliv i tv. Att jag till denna studie skulle kontakta samtliga deltagarna i serien för samtycke och information är rimligtvis inte genomförbart, dock anser jag inte att undersökningens syfte riskerar att skada individernas integritet. Min ambition är att förstå de problem de behandlar utifrån ett annat angreppssätt. Därutöver är det inte individerna i serien specifikt som jag intresserar mig för, utan de teman som kan urskiljas utifrån samtliga par och som kan säga något om hur vi ser på kärleksrelationer och intimitet i det moderna samhället.

3. TIDIGARE FORSKNING

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning som är relevant för min studie. I *Det moderna familjelivet* presenteras forskning kring den moderna familjen, där kärleksrelationen ingår i en familjekontext. I denna studie definierar jag ett par som en familj, oberoende av huruvida paret har barn eller inte. I *Äktenskapets och dess förutsättningar* behandlas hur samhällets utveckling påverkat villkoren för och synen på äktenskapet.

3.1 Det moderna familjelivet

Margaretha Bäck-Wiklund (2008) forskar kring familjen och dess villkor i det senmoderna samhället. Hon poängterar hur familjemönstren i Sverige förändrats dramatiskt under de senaste decennierna, där den traditionella kärnfamiljen inte längre är en självklarhet. Ombildade familjer och ensamstående föräldrar med barn utgör en allt större grupp i det svenska samhället. Familjen kan inte längre ses som en sluten enhet, utan kan spänna sig över landsgränser med familjemedlemmar spridda över världen. Vidare poängterar Bäck-Wiklund (2008) hur familjen utgör en grund för trygghet och lokal förankring i en ständigt växande, globaliserad värld präglad av temporära kontakter och relationer. Bäck-Wiklund (2008) pekar på två återkommande teman i individens familjeberättelser, bristen på tid och bristen på gemenskap. Hon menar vidare att dessa två begrepp även utgör centrala teman inom forskningen kring det moderna familjelivet. Att dessa två teman blir centrala menar hon kan kopplas till det moderna samhällets krav på kontinuerlig flexibilitet och rörlighet. Det moderna samhället präglas av anpassbarhet och kortsiktighet, vilket får konsekvenser för hur vi formar våra nära relationer, där det inte längre finns utrymme och tid att utveckla och bevara sociala relationer. Familjen blir följaktligen en viktig trygghet och gemenskap. Layder (2009) menar att familjen och kärlekspartnern utgör en viktig grund där vi skapar och praktiserar våra grundläggande värderingar. I samspelet med partnern bildar vi en världsuppfattning som utgör en viktig del av vår identitet. Vidare menar Layder (2009) att ju mer betydelse kärleksrelationen tillskrivs, desto större krav har

den att uppfylla, där bilden av kärleksrelationen sällan överensstämmer med verkligheten. Liknande lyfter Bäck-Wiklund (2008) fram att det ofta finns en diskrepans mellan det skapade idealet av familjen och den faktiska familjen, den *tänkta* familjen och verklighetens familj.

I artikeln "*Senmodernt familjeliv och föräldraskap- om traditionella roller och nya identiteter*" (Bäck-Wiklund, 2001) presenteras en studie i vilken man har undersökt hur föräldrar till spädbarn talar om familjen, det egna familjelivet, samt könsroller och föräldraskap utifrån sina egna upplevelser av familjelivet. I studien framgår att tydliga rutiner snabbt formas, föräldrarna i studien ger en bild av en vardag präglad av rutiner, där omsorgen av barnen sätts i fokus och avbrotten för fritid är få. Familjelivet blir lätt en apparat präglad av effektivisering och planering. I många fall skapas skilda rutiner utifrån varje individs föreställning om dennes ansvar i familjen, där tidsbrist ofta ger en känsla av bristande familjegemenskap. I studien framkommer vidare att själva kärleksrelationen mellan parterna och vårdandet av denna relation hamnar utanför rutinerna, detta ingår inte i det normala familjelivet utan blir en egen kontext. Samtliga par i studien talar om tid som en bristvara, där vårdandet av relationen är något som får plats i drömmar för framtiden, där önskan om en resa tillsammans eller tid på två man hand ofta förblir just drömmar och inte en prioritering i det vardagliga livet (ibid.).

3.2 Äktenskapet och dess förutsättningar

I avhandlingen *Ready, willing and able: The divorce transition in Sweden 1915-1974* (Sandström, 2012) analyseras skilsmässofrekvensen i Sverige ur ett historiskt perspektiv. Sandström (2012) belyser sambandet mellan skilsmässor och de samhällsförändringar som Sverige genomgått under 1900-talet, där man lyfter fram hur ekonomiska och institutionella såväl som normativa förändringar i det svenska samhället spelar en avgörande roll för förståelsen av dagens höga skilsmäsoantal. I och med Sveriges utveckling mot en modern marknadsekonomi, med större möjligheter till ekonomisk självständighet för individen, har ekonomiska hinder för skilsmässa till stor del försvunnit. Velfärdsstatens uppbyggnad har möjliggjort kvinnornas intåg på

arbetsmarknaden, då båda makar arbetar finns inte längre ett ekonomiskt beroende av partnern och skilsmässa blir ett reellt alternativ.

Sandström (2012) poängterar vidare hur normativa och institutionella faktorer påverkat synen på giftermål och familj. I sin studie kan han visa på markant ökning i skilsmässostatistiken under två tydliga tidsperioder, 1940-talet samt 1960-1970-talet, två perioder präglade av förändringar både vad gäller synen på ansvaret för familjens försörjning, men även förändrade normer kring äktenskap, familj och sexualitet. Under dessa tidsperioder genomfördes även omfattande institutionella förändringar, där ett utbyggt välfärdssystem resulterade i ett offentligt ansvar för områden som tidigare sköttes inom familjen, såsom barn- och äldreomsorg. I och med detta förändrades således familjens funktion. Sandström (2012) benämner det som att dessa institutionella förändringar bidrog till att "de-familisera individer" (Sandström, 2012, s.100). Ser man till skilsmässostatistiken idag kan nästan hälften av de äktenskap som ingås förväntas sluta i separation (SCB, 2012). Sandströms (2012) studie visar att en faktor som kan minska risken för skilsmässa är ett gemensamt ekonomiskt åtagande såsom exempelvis bolån, där gifta par med gemensamt hus och lån skiljer sig i mindre utsträckning än de par som bor i hyresrätt. Gemensamma åtaganden tycks försvåra skilsmässa något.

Palm och Nilsson (2007) undersöker i sin (kandidat)uppsats vilka faktorer som anses viktigast i det moderna kärleksförhållandet för att få det att fungera. Genom intervjuer har man undersökt vad som anses mest centralt för att få en relation att bestå under lång tid. Resultatet pekar på att en av de mest centrala faktorerna för att en relation ska bestå är att både parterna känner att de har utrymme och frihet i sina relationer. Man menar vidare att denna frihet behöver kombineras med en känsla av intimitet och närhet, för att friheten inte ska övergå till en distansering mellan parterna. I studien poängteras vidare betydelsen av att kontinuerligt "arbeta på" förhållandet som en viktig del i en bestående relation, samt att ge varandra utrymme att förverkliga sina drömmar och mål.

4. TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I denna del presenteras teorier och teoretiska begrepp kring det moderna samhället samt moderna former av intimitet. I avsnittet Resultat & Analys ges en djupare förståelse för vissa av dessa teoretiska begrepp genom analysen av det insamlade materialet.

Inom familjesociologin finns många välkända teorier, varav en av de mest kända är Talcott Parsons strukturfunktionalistiska teori om familjen. Andra stora namn inom området är Burgess & Locke, Castell, Hochschild med flera. Till min studie har jag valt att utgå huvudsakligen från Ulrich Beck & Elisabeth Beck-Gernsheim, samt Anthony Giddens teorier om det senmoderna samhället, då jag anser dessa relevanta för mitt syfte och frågeställningar. Jag har även valt att använda mig av Zygmunt Baumans teorier kring det postmoderna samhället som grund för min analys.

4.1 Det moderna samhället

Enligt Bauman (2000) präglas livet i det postmoderna samhället av en permanent osäkerhet. Han lyfter fram hur banden mellan samhället och individen har förändrats, från att ha varit solida och trygga, till rörliga och föränderliga. Bauman benämner detta som att vi gått från en fast till en flytande modernitet. I det traditionella samhället fanns en lagbundenhet, en trygghet, där man kunde förutsäga saker och tings ordning. I dagens samhälle är allt föränderligt och ständigt i rörelse, inget varar för evigt, vilket skapar en otrygghet och ambivalens hos individen. Vidare menar Bauman (2000) att långsiktiga och kollektiva projekt nu ersatts med individuella och kortsiktiga val, och upplevelser som snabbt förändras och försvinner. Gemenskaper som tidigare skapades utifrån nation och det lokala samhället samt andra tillhörigheter, såsom sociala klasser, har försvunnit och lämnat ansvaret till individen att själv skapa mening och sammanhang i världen. Den postmoderna människans karaktär är även den rörlig och flytande. Förändring och kontinuerlig utveckling är ett krav, där det är viktigt att hela tiden utvecklas och inte stå fast i en given identitet.

Samhället har avtraditionaliserats, traditioner och institutioner ges inte längre samma betydelse, vilket betyder att dessa inte längre kan ge individen en värdegrund att skapa sin identitet på. Individen måste själv aktivt söka sin identitet där traditioner inte längre kan ses som en grund för identiteten (Engdahl & Larsson, 2011). Vardagslivet och familjen har individualiserats och privatiserats, där det finns en tydligare uppdelning mellan vardagsliv och lönearbete. Arbete och fritid är tydligt frångårda varandra där fritiden till stor del präglas av konsumtion (Bauman, 2000). Det moderna samhället är ständigt föränderligt och har sin blick mot framtiden, där utveckling och förbättring är två centrala begrepp. Individens skaparförmåga står i centrum, idag är det vi själva som sätter gränserna för hur vi utformar våra liv, således är möjligheterna oändliga. Friheten att fatta egna beslut leder dock till att vi inte har någon fast grund att stå på, då varje beslut och handling endast förankras i sig själv (Engdahl & Larsson, 2011).

4.2 Individen i det moderna samhället

Individualiseringen i det moderna samhället skiljer sig från tidigare former av individualiseringsprocesser i det avseendet att det idag är något alla individer är en del av. Då det tidigare endast var förunnat privilegierade individer i samhället att befinna sig i en situation där deras egna intressen kunde stå i centrum, har individualiseringsprocessen demokratiserats och är nu en naturlig del av hur vi lever våra liv (Beck & Beck-Gernsheim, 1995). Genom individualiseringen, menar Bauman (2003) att förutsättningarna för människans identitet har förändrats. Från att ha varit något förutbestämt, är identiteten nu något som individen har till uppgift att skapa själv där denne därmed måste stå för konsekvenserna av sina val. Beck & Beck-Gernsheim (1995) lyfter fram hur individers sökande efter rätt sätt att leva sina liv idag kan liknas vid en slags statuskamp, vilken kan ses som en efterträdare till klasskampen. I ett välmående samhälle där individer kan ta grundläggande behov såsom demokratiska rättigheter, fred och socialt skyddsnät för givet, finns det utrymme att ifrågasätta traditionella familjekonstellationer och normer. Frågan kring individens rätt till frihet och självbestämmande i förhållande till förpliktelser gentemot familj eller

kärlek kan utforskas, då kampen mot förtryck och fattigdom inte längre dominerar. När vi nu är fria att göra egna val, utan att vara bundna till normer och begränsade av strukturella hinder, blir de val som görs ett uttryck för vilka vi är som individer. Vi är fria att skapa vår egen själv-biografi (Beck & Beck-Gernsheim, 1995). Bauman (2003) poängterar konsumtionens roll i skapandet av identiteten, där individens status och ställning i samhället är beroende av dess roll som konsument. Genom konsumtionen kan vi bygga upp ett eget varumärke som kan urskilja oss ifrån massan och göra oss unika som individer. Vidare är det i dag viktigt för individen att kontinuerligt utvecklas och sträva mot förbättring av den egna identiteten, ett självförverkligande, detta görs till stor del genom att konsumera olika produkter eller att genom konsumtion samla på sig nya erfarenheter.

4.3 Den moderna intimiteten

Beck & Beck-Gernsheim (1995) menar att intimitetens förändring till stor del är beroende av de strukturella förändringar som skett under de senaste seklen och som lett oss fram till det moderna samhället. Då traditionella och kulturella krav på förhållandets utformning till stor del försvunnit, står dagens relationer utan dessa sociala ramverk att förhålla sig till. Istället är det upp till individen att skapa relationen utifrån egna preferenser och önskemål, parterna i ett förhållande måste göra medvetna val kring hur de vill konstruera sin relation (Layder, 2009). Relationer stöps inte längre utifrån en och samma form och varierar vad gäller förväntningar, önskemål, normer och värderingar. Beck & Beck-Gernsheim (1995) skildrar det som att kärleken idag är ett oskrivet blad där varje individ själv måste skapa sin egen modell. Det finns inte längre någon entydig definition av begrepp som relation, familj eller kärlek, eller vad dessa utgör. Där ett äktenskap tidigare kunde ses som en moralisk och juridisk förpliktelse tämligen oberoende av makarnas önskemål, förväntas äktenskap och relationer idag uteslutande konstitueras av dess medlemmar. Följaktligen har ansvaret förflyttats till individen att göra medvetna och reflekterade val som i sin tur formar dennes själv-biografi (ibid). Beck & Beck-Gernsheim (1995) kallar detta en slags "gör det själv-biografi" (min översättning). Vidare menar de att

kärleksrelationen idag kan spela en viktig roll som en social struktur för våra liv, men kan även verka som grund för skapandet av den egna identiteten. Ju mer andra referenspunkter i våra liv successivt försvinner, såsom i traditioner, religion eller klasstillhörighet, desto mer lägger vi en önskan av att skapa mening och trygghet hos dem vi älskar (Beck & Beck-Gernsheim,1995). I ett sekulariserat samhälle där individen inte längre tror på en högre makt, måste man lägga sin existentiella tro på (med)människan och att denna kan ge livet mening. Följaktligen blir våra närmsta sociala band såsom familj och vänner, de vi inhyser hopp och mening till, att de ska berättiga vår existens (ibid).

Layder (2009) lyfter fram att moderna förhållanden är unika i det avseendet att de kontinuerligt omförhandlas och modifieras, detta då de inte längre är bundna till tydliga regler och strukturer. Ett kärleksförhållande karaktäriseras av ömsesidig respekt mellan parter, där blottandet av sig själv för den andre är en viktig del i att bygga upp en intim relation. Att ge av sig själv till den andre utgör en grund för att lära känna och förstå den andre partnern, vilket ses som centralt för ett lyckat förhållande (ibid).

4.4 Den rena relationen

Giddens (1995) talar om den rena relationen, och syftar till "...en situation där en social relation etableras för sin egen skull, dvs. på grundval av vad var och en kan få ut av ett varaktigt förhållande med den andra..." (Giddens, 1995, s.58).

Den rena relationen kan ses som en konsekvens av övergången från ett traditionellt till modernt samhälle (Layder, 2010). Då traditioner, religion och samhällseliga normer inte längre sätter regler för hur en relation ska konstrueras, måste detta ske inom relationen, där parterna själva måste skapa de regler och värderingar på vilka deras relation ska grundas. Således är relationen fristående och inte förankrad i utomstående grunder, den har skalats av till en ren relation (Giddens, 1995). En ren relation kan endast bestå så länge både parter finner tillfredsställelse nog i relationen att anse att den är värd att upprätthållas. Detta gör relationen skör, där den kontinuerligt kan ifrågasättas och omvärderas (ibid). Den moderna parrelationen kan ses som ett kontrakt mellan två jämställda parter, där ömsesidig tillfredsställelse, såväl emotionellt som sexuellt,

är av vikt för att förhållandet ska kunna bestå. Då relationen inte kan uppnå detta finns risk att någon av parterna söker detta i en ny relation (Layder, 2005). En grundpelare i den rena relationen är parternas förmåga att kontinuerligt dela med sig av sina innersta tankar och känslor till den andre, att ge av sig själv till den andre. Giddens (1995) benämner detta sammanflödande kärlek, vilket syftar till ett jämlikt känslomässigt utbyte mellan parterna i ett förhållande. Den sammanflödande kärleken är något som praktiseras aktivt, en kärlek som byggs successivt genom gemensamma ansträngningar. Självutlämnande till partnern syftar inte bara till att skapa en nära och exklusiv relation, en intimitet, men öppnar även upp för ett utforskande av självet. Giddens (1992) benämner detta *det reflexiva jagprojektet* begreppet syftar till en kontinuerlig reflektion och förhandlande av nuet, det förflutna och framtiden vad gäller jag-identiteten.

Jamiesson (1998) understryker att den moderna formen av intimitet är mer komplex än bara kroppslig närhet, den bygger på en intimitet av självet, där parterna i ett förhållande förväntas dela med sig och lära känna den andre personens allra innersta. Att dela med sig av det mest intima för den andre, något som inte skulle avslöjas offentligt, skapar en exklusivitet och intimitet som är unikt för kärleksrelationen och blir en grund och en trygghet som skapar förpliktelse till den andre. I den rena relationen är en psykologisk och emotionell satsning i varandra grundläggande för intimiteten, som i sig skapar tillit och åtagande till varandra. "Förtroendet har i den rena relationen inget yttre stöd, utan måste utvecklas uteslutande på grundval av intimitet" (Giddens, 1995, s.124). Bauman (2003) betonar att vetenskapen om den rena relationens villkor, dess fragilitet, där endera av parterna riskerar att lämna om tillfredsställelse inte uppnås, skapar en konstant otrygghet. Man kan aldrig uppnå fullkomlig trygghet i relationen till den andre, då det finns ett överhängande hot att bli lämnad.

5. RESULTAT OCH ANALYS

I detta avsnitt presenteras resultatet från empirin samt en integrerad analys mot bakgrund av teoretiska begrepp kring det moderna samhället och modern intimitet. Empirin redovisas i form av utvalda citat från parens utsagor, dessa har i vissa fall kortats ner för att göra texten mer tydlig för läsaren.

Fem teman introduceras: Tid för varandra – tid för intimitet, Kärleksrelationen som identitet och trygghet, Individens självförverkligande, Frihet och närhet samt Kärleksrelationen som lösning.

5.1 Tid för varandra – tid för intimitet

I den rena relationen uppnås intimitet genom ett kontinuerligt utlämnande av sig själv till den andre, detta skapar en närhet och exklusivitet som är unik för kärleksrelationen (Giddens, 1995). Det Giddens (1995) benämner sammanflödande kärlek är något som praktiseras aktivt, där det krävs både tid och engagemang från båda parter för att intimiteten ska bestå. Således är intimitet inte något som bara uppstår för att sedan finnas kvar som en garanti. När engagemanget i relationen brister, blir det följaktligen problematiskt att uppnå intimitet. Ser man till empirin är just bristande tid till varandra något som återkommer, då kärleken tas för given eller få stå i bakgrunden, kan inte intimiteten utvecklas, vilket blir problematiskt. Detta blir tydligt hos flera av paren.

Lena i par 1 uttrycker det på detta vis:

Vi har väl tänkt att vi har en så stark grundkärlek, inga problem, vi fixar det där ändå, det händer inte oss att något dör ut/.../ behöver inte lägga ner så mycket energi och kraft på det(relationen)men så är det ju inte, det märker vi ju nu.

Den här tvåsamheten, den har inte fått plats på många år.

Lena och Roger i par 1 beskriver det som om de förlorat kärleken, det som utgjort just de två, deras exklusivitet och intimitet. När tid till tvåsamhet inte funnits har förståelsen för varandra, det unika i relationen, gått förlorat.

Helena och Lars i par 5 har även de svårt att prioritera tid för varandra.

Helena beskriver det som:

/.../vi lever separata liv och så går det inte ihop.

Helena uttrycker en sorg över att bristen på närhet och intimitet över tid har gjort att de båda skapat separata liv, där mycket lite tid sätts undan till tvåsamhet och intimitet. Att tid till relationen inte prioriterats kan kopplas till Bäck-Wiklunds (2001) forskning kring det moderna familjelivet, där resultatet visar att tid sällan avsätts för kärleksrelationen i sig. Själva kärleksrelationen mellan parterna och vårdandet av denna relation hamnar utanför rutinerna, detta ingår inte i det normala familjelivet utan blir en egen kontext. Här blir det komplext då den moderna intimiteten förutsätter just tid för varandra för att fortgå. Dagens intimitet kräver en aktiv insats från båda parter för att bestå, samtidigt lever vi i ett samhälle där just tid förefaller vara något av en bristvara. När båda parter i en relation dessutom strävar efter självförverkligande, samtidigt som kraven på kärleksrelationen vad gäller tillfredsställelse blir allt högre, blir detta komplext. Frågan blir om vi har tid och möjlighet att uppnå den tillfredsställelse vi eftersträvar?

Ser man till parens utsagor är det tre huvudbegrepp som återkommer hos alla fem par vad gäller det som anses viktigast för en lycklig relation; *att bli sedd, att bli förstådd* och *att mötas*.

Hos par 3 talar man mycket kring sorgen i att inte bli förstådd av partnern.

Åsa, par 3:

/.../jag har svårt för att bli misstolkad/.../ då blir jag arg och ledsen, ingen förstår mig, jag är ensamast på hela planeten.

När Åsa blir missförstådd av Johanna skapar detta en känsla av ensamhet och utsatthet.

Roger i par 1 uttrycker det annorlunda:

I början var hon (Lena) min guru, den enda som förstod mig.

Roger saknar bekräftelsen från partnern att hon verkligen ser honom och förstår honom, på det sätt som är unikt för kärleksrelationen. Roger lyfter även fram känslan av att partnern Lena förstått honom på ett sätt ingen annan gjort och att denna kännedom om honom som person gått förlorad. En förlorad intimitet.

Jimmy par 4:

Jag är rädd att jag hamnar utanför, på ett ställe som inte är vår relation/.../att jag inte blir sedd.

Då intimiteten grundar sig i en djupare förståelse för den andre, kan möjligtvis sorgen i att inte bli förstådd eller sedd ses som en känsla av brist på närhet. Att innerligt bli sedd och förstådd av den andre är det som utgör intimiteten och när detta inte uppnås, uppstår en känsla av ensamhet. Jamiesson (1998) låter oss förstå att modern intimitet bygger på en intimitet av självet, där partnererna i ett förhållande förväntas dela med sig och lära känna och förstå den andre personens allra innersta. Giddens (1995) poängterar dessutom att genom självutlämnande till den andre möjliggörs ett utforskande av självet, där individen i relationen till partnern reflekterar kring nuet, det förflutna och framtiden vad gäller jag-identiteten. Att bli sedd och förstådd på *riktigt* är en del av den moderna intimiteten och när man inte känner att detta uppnås blir det problematiskt. Båda citateten ovan tolkar jag som uttryck för ett behov av att bli sedd som unik i sin person, att bli förstådd i sitt allra innersta själv. När paren talar om vikten av att kunna mötas, tolkar jag detta som mötet kan ses som själva intimiteten, där begreppet *att mötas* är att just förstå och se varandra, att uppnå intimitet men även kunna utforska sin egen identitet.

5.2 Kärleksrelationen som identitet och trygghet

Beck & Beck-Gernsheim (1995) poängterar att vi idag tenderar att sätta allt vårt hopp för lycka och mening till en annan person, där denne ska fungera som en trygg punkt i en annars ständigt föränderlig och otrygg värld. Utifrån empirin blir det tydligt att paren lägger mycket förväntningar och hopp i sina

kärleksrelationer, man vill att denna, den allra starkaste och viktigaste av relationer ska uppfylla mer än vad som kanske är möjligt. Detta tar sig uttryck på olika sätt hos de fem paren och är tydligare hos vissa par än hos andra. Hos Åsa och Johanna i par 3 är behovet av den andre partnern och den trygghet som relationen förväntas skapa, så pass viktig att detta blir problematiskt.

Åsa beskriver:

/.../blir jätte, jätterädd när hotet om att någon ska lämna kommer.

Åsa är så pass rädd för att bli lämnad att detta i sig utgör ett stort problem i relationen, där hon söker ständig bekräftelse och försäkran från partnern att hon inte ska lämna. Detta kan möjligtvis förstås som en konsekvens av bräckligheten i den rena relationen, där kontinuerlig tillfredsställelse krävs för att relationen ska fortgå. Bauman (2003) poängterar att just vetskapen om den rena relationens villkor gör att vi aldrig kan känna oss helt trygga. Detta skapar i sin tur en ständig osäkerhet hos individen, där inget kan tas för givet.

Layder(2009)och Bäck-Wiklund (2008) poängterar båda familjens betydelse i skapandet av identitet och som en grund för våra värderingar. Om kärleksrelationen och familjen utgör en allt viktigare grund i skapandet av vår identitet, blir det även allt mer riskabelt att förlora partnern, vilket torde skapa en än större otrygghet.

Hos Jimmy och Marie i par 4 tar sig behovet av trygghet och identitet i relationen andra uttryck. Här talar man mycket om lojalitet och svek gentemot varandra. Om behovet att kunna söka trygghet hos den andre, i alla situationer.

Jimmy:

/.../upplever jag att Marie inte är på min sida, i ett samtal till exempel, det ser jag som ett enormt svek, det är ju vi liksom.

När jag blir sviken finns det inget mer bakom det, jag blir panikslagen/.../

Citaten ovan illustrerar hur viktig partners lojalitet är för den andre i deras relation, då den andre inte finns där på samma sida och stöttar i exempelvis ett samtal, upplevs en känsla av svek. Man kan här ana en önskan om att vara en enhet, ett slags *du och jag mot världen*. Då världen runtomkring är otrygg, blir partnern den sanna tryggheten. Bauman (2003) liknar kärleksrelationen vid en kapitalinvestering, där du i istället för att få tillbaka ekonomiskt kapital, i en kärleksrelation förväntar dig trygghet som vinst för den insats du sätter in. Det vi satsar i kärleksrelationen, förväntar vi oss få tillbaka i form av en ökad känsla av trygghet, i en annars ganska osäker värld.

Bäck-Wiklund (2008) poängterar individens behov av en lokal förankring och trygghet i en ständig växande och globaliserad värld, där denna trygghet tenderar att utgöras av familjen. Familjen blir den fasta punkt i vilken vi kan skapa vår identitet och värderingar, i en värld präglad av lösa och temporära nätverk. Något som även lyfts fram av Beck & Beck-Gernsheim (1995), som beskriver kärleksrelationen som ett ankare i en värld som snurrar allt fortare.

Lojalitet gentemot varandra är något som återkommer även hos de andra paren. Man ska kunna luta sig på den andre i alla situationer och på så vis skapa en trygghet att kunna vara den man är, där partnern utgör en referenspunkt för skapandet av den egna identiteten.

Roger, par 1:

De som står en nära, där ska det finnas lojalitet.

Att lojalitet och förtroende utgör en viktig del i kärleksrelationen är möjligtvis inte unikt för den moderna intimiteten, men kanske utgör det en än viktigare del i dagens relationer då så får andra äkta lojaliteter finnas att tillgå.

Bauman (2003) lyfter fram hur vi söker kärlek som ett sätt att finna trygghet och en fast punkt i en värld präglad av individualisering och ständiga förändringar. Problemet är dock att kärleksrelationen utgör en ny otrygghet, här uppstår otryggheten i om relationen är tillräckligt tillfredsställande för att den ska bestå, där vetskapen om att när som helst kunna bli lämnad skapar en ny otrygghet för

individ. Följaktligen blir kärleksrelationen som trygghet komplex, där den å ena sidan erbjuder en social trygghet för individen, men denna trygghet är ständigt flytande och osäker och kan lätt försvinna.

5.3 Individens självförverkligande

Självförverkligande innebär en insikt om och förståelse för sitt inre jag, som leder till utveckling som person och i sin yrkes- eller samhällsroll (Egidius, 2008). Beck & Beck-Gernsheim (1995) lyfter fram att självförverkligandet idag har blivit ett *socialt måste* (min översättning) där vi förväntas hitta oss själva och sträva efter att uppnå vår fulla potential. Detta kan innebära potentiella problem i våra relationer. Dagens samhälle dikterar att vi utbildar oss och hittar ett meningsfullt yrke, såväl som att skapa en meningsfull fritid och ett lyckligt kärleksliv. Att få allt detta att samverka kan dock bli problematiskt då båda parterna i en relation kämpar för sitt eget utrymme till självförverkligande. Hur mycket plats ska tvåsamheten få ta i förhållande till individen och dess personliga utveckling? Idag förespråkas att man ska leva sitt självständiga liv samtidigt som man delar detta med någon annan, vilket i sig utgör själva dilemmat (Beck och Beck-Gernsheim, 1995).

Detta är något man kan hitta stöd för i parens utsagor. Samtliga par nämner omständigheter som har med självförverkligande att göra som komplicerande faktorer i förhållandet. Hur mycket plats strävan efter självförverkligande hos parterna ska få ta i relationen tycks vara en svår balansgång.

Lena, par 1:

För några år sedan började jag tänka, men hallå det här går inte liksom, jag måste börja ge mig själv utrymme och börja hitta, vad vill jag göra med mitt liv och så/.../och det var nästan då det började bli problem, för då började jag känna, men så här vill jag ha det och så här vill jag inte ha det, och då plötsligt – men vem är du då? Så där vill jag inte ha det, det där gillar inte jag/.../

Efter att ha ägnat all tid åt barn och hushåll under många år vill Lena "hitta sig själv" och en annan plats i livet, vilket skapar spänningar i relationen till maken. Inte bara i det avseendet att hon vill utvecklas och förändra villkoren för uppdelningen i hushållet, men även där Lena genom att börja utforska sig själv ser sin man ur ett nytt perspektiv och börjar ifrågasätta maken som person.

I par 5 känner Helena och Lars att de glidit ifrån varandra, där Helena har utvecklats till en person mycket olik den hon var då hon och maken först träffades. Hon har utvecklats i sin person och är inte längre densamma, vilket av Lars lyfts upp som en utav huvudorsakerna till relationens problematik.

Lars:

Jag träffade en tjej som behövde omvårdnad /.../idag är hon en stark kvinna med andra behov, mer självständig/.../jag kan inte alltid förstå mig på det alla gånger.

I detta fall är det inte bara att Helena har utvecklats och förändrats som är problematiskt, men även att Lars inte har gjort samma resa. Helena har strävat efter självförverkligande vilket gjort att hon utvecklats och fått en vidare förståelse för sig själv och utvecklats i sin personlighet, med detta har även genererat en ökad klyfta i relationen till maken. Här kan man ana en frustration hos Lena över att Lars inte har samma behov av självförverkligande och utveckling, detta blir i sig ett problem.

I båda dessa relationer blir det även intressant att se till könsroller och att det i båda fallen tycks utgöra ett hinder då kvinnan börja utforska sig själv. Beck & Beck-Gernsheim (1995) lyfter fram att tidigare gavs endast mannen utrymme till självförverkligande, där kvinnan förväntades ta på sig rollen som husmor och förälder. I och med kvinnans frigörelse är det idag två självbiografier som ska skapas, där båda ska ges tid och utrymme till att hitta sig själva och utvecklas. Detta kan bli komplicerat, där inte sällan en part tar ett steg tillbaka. Hos dessa två par har kvinnan tagit en traditionell roll i relationen, med huvudansvar för barn och hushåll, men har senare i livet ställt större krav på utrymme för självförverkligande vilket skapat problem i relationen till partnern. Palm och

Nilssons (1997) studie tyder på att utrymme till förverkligande av egna drömmar och mål, utgör en viktig faktor för en bestående relation.

Johanna och Åsa i par 3, har ännu inte varit ett par så länge, här blir det problematiskt att länka ihop två individuella livsplaner till en gemensam.

Johanna i par 3 beskriver:

Hon(Åsa) tar strid för sig själv hela tiden, sina rättigheter.

/.../jag har valt bort socialt liv för att undvika konflikter/.../

Beck och Beck-Gernsheim (1995) poängterar att kärlekspartnern riskerar att bli ett hinder i den självbiografi som individen strävar efter att bygga och att detta då blir problematiskt i förhållandet. Ofta krävs en anpassning, där någon av parterna tar ett steg tillbaka. Hos Johanna och Åsa uppstår en kamp om anpassning, båda tycks strida för att kunna behålla samma utrymme som de hade innan relationen startade, samtidigt som de vill skapa ett gemensamt liv. När de inte lyckas kompromissa blir det problematiskt. Den rena relationen bygger på en demokratiserad intimitet, där båda parter ses som jämlika och där båda måste finna tillfredsställelse i relationen för att den ska bestå (Giddens, 1995). Båda måste uppnå känsla av tillfredsställelse, annars hotas relationens grund.

5.4 Frihet och närhet

I ett samhälle som förespråkar självständighet och sätter individen i fokus, är det kanske inte överraskande att tvåsamheten kan förorsaka vissa svårigheter. Balansen mellan att behålla ett självständigt jag och samtidigt försöker etablera en intimitet och ett gemensamt liv med en annan person, förefaller inte helt okomplicerat. Frågan kring hur pass stor plats individen ska få ta i relationen, utgör ett dilemma för flera av paren. Närhet och intimitet är något man eftersträvar, samtidigt som för mycket av detta ses som ett beroende, en brist på självständighet. Balansen mellan frihet och närhet är något som återkommer i

empirin som något problematiskt. Hos vissa av paren utgör detta större svårigheter, än hos andra.

Hos par 3, utgör balansen mellan ett *vi* och ett *jag* ett betydande dilemma och är en återkommande orsak till konflikt. I strävan efter att bli ett *vi* har de båda i viss mån tappat sig själva, vilket blir problematiskt och leder till konflikter.

Johanna, par 3:

Det har varit kärnan här, att hitta oss själva i relationen, det är ju där som det strular till sig.

/.../(självständighet) huvudfrågan i vår relation/.../ hittat delar i mig själv som försvinner när vi är tillsammans.

Partnern Åsa:

/.../man ska vara sin egen och samtidigt vara två.

Johanna fortsätter:

Jag tror att jag har mer problem när vi är tillsammans, att behålla mig själv och känna mina behov. De (behoven) bara försvinner, vet inte vad som händer, så vet jag inte vad jag vill.

Man uttrycker här en vilshenhet, där man i relationen tappar sig själv, sin identitet. Att bli ett *vi* är något positivt i det avseendet att man delar en nära intimitet, en förståelse för varandra, men blir ett hot mot självständighet och självförverkligande då individen inte längre får vara sin egen. Man kan här ana en viss förvirring kring vad som är normen, det vill säga hur självständig *måste man vara*. Hur ska en relation se ut egentligen? Då det inte finns några referensramar att falla tillbaka på måste varje par skapa sina egna gränser för detta, vilket skapar förvirring och ambivalens. Palm och Nilssons (2007) studie kring parförhållanden som håller, pekar på att balans mellan identitet och individualitet utgör en viktig del hos de intervjuade paren som lyckats behålla en lång och fungerande relation. Att tillåta den andre göra saker på egen hand samt tillåtas göra egna val, men med respekt för den andre ses om en viktig faktor för att förhållandet ska bestå.

Hos par 2, Carita och Hans, skiljer sig behovet av närhet åt mellan makarna, vilket skapar konflikter.

Terapeuten: Att känna sig behövd till en grad där ens egna behov får stryka på foten, hur känns det?

Hans: Ilska kommer fram.

Att känna sig behövd blir för Hans kvävande, medan bristen på närhet för Carita skapar en känsla av förlorad intimitet. Det som Hans tolkar som frihet, betyder för Carita brister i relationen och intimiteten.

Beck och Beck-Gernsheim (1995) poängterar att i strävan efter en tvåsamhet kan individen känna sig vilsen. Det liv man sedan tidigare byggt upp måste anpassas till en relation med en annan person som i sin tur har en egen personlig agenda. Båda parter tar med sig sin föreställning om identitet och världsuppfattning in i relationen och de båda måste på något sätt anpassas till varandra, vilket inte alltid är konfliktfritt. Här riskerar man att istället för att bygga upp en gemensam värld, hamna i försvar för sina egna intressen.

Åsa i par 3 beskriver det som:

/.../jag har fått kämpa för att få vara den jag är idag/.../vill inte rucka på detta.

Beck & Beck-Gernsheim (1995) lyfter fram hur det moderna välfärdssamhället är utformat utifrån ett individperspektiv, där den traditionella familjesynen nu försvunnit. Sandström (2012) poängterar hur institutionella reformer i Sverige under mitten på 1900-talet bidrog till att "de-familisera" samhället, där individen tog en central position. Vi lever således i ett samhälle med individen i fokus. I citatet ovan beskriver Åsa hur hon viktigt det är för henne att behålla sin självständighet och individualitet, samtidigt som hon och partnern kämpar för att uppnå en tvåsamhet, att bli ett par. De tycks som om ambitionen att både vara

självständiga starka individer och samtidigt ett lyckligt sammansvetsat par, utgör vissa svårigheter. Man kan här ana en idealiserad bild av hur man vill att samlivet ska se ut, där det dels ska finnas utrymme för självständighet och individualitet inom relationen, samtidigt som närhet och intimitet ska skapa en unik tvåsamhet. Att kombinera dessa två delar i det verkliga samlivet tycks svårare.

Vidare menar Layder (2010) att i det moderna samhället finns det en tendens att se beroende som något sjukligt, där relationer som grundas i beskyddande och ett beroende av varandra betraktas som något av ett steg bakåt i utvecklingen.

Hans:

Hon brukade behöva mig mer, nu är det nästan något fult.

Citatet ovan illustrerar problem som kan uppstå då samhällets förväntningar på individen och relationer förändras. Bauman (2003) menar att intimiteten ständigt omförhandlas och omdefinieras, mot bakgrund av samhällets normer. I en ständigt föränderlig och accelererande värld måste individerna anpassa sig till nya villkor, när båda parter i en relation inte gör detta på samma sätt riskerar detta att bli ytterligare en källa till konflikt.

5.5 Kärleksrelationen som lösning

Strävan efter lycka och förhoppningen att hitta den i kärleksrelationen, är något man kan se som ett tydligt tema hos de olika paren. Då denna relation fortfarande tenderar att utgöra en av de viktigaste och närmaste relationerna, är förväntningarna och förhoppningarna på kärleksrelationen även höga.

Helena, par 5:

När vi träffades första gången/.../ hur viktig Lars var, han gjorde en så enorm skillnad i mitt liv liksom/.../det var som om livet började.

Åsa, par 3:

/.../det blev en sån blixtförälskelse/.../den här kvinnan kommer förändra mitt liv.

Förälskelsens euforiska känslor präglar naturligtvis uttalanden som dessa, men de säger även något om hur vi ser på kärleksrelationen. Uttryck som "med kärleken börjar livet" och "kärlek(relationen) kommer att förändra mitt liv", visar på hur mycket värderingar vi lägger i kärleksrelationen. Det kan tyckas som om man lägger orimligt mycket hopp och förväntningar i en relation, där man förväntar sig att denna ska uppfylla alla behov. Citaten ovan ger även en bild av hur vi målar upp bilden av kärleksrelationen, en bild som kanske inte alltid överensstämmer med verkligheten.

När möjligheterna för relationer dessutom är oändliga och strukturella hinder såsom ekonomiskt beroende eller yttre regelverk inte sätter hinder, finns det ett utrymme för att göra om, göra nytt och göra bättre. När blir vi nöjda? När det inte finns begränsningar blir det nästan ett krav att hela tiden leta efter mer, större och bättre. Beck och Beck-Gernsheim (1995) åskådliggör den form av förbättringsmentalitet som genomsyrar det moderna samhället, både vad gäller yrke och fritid, och som kanske har sitt tydligaste uttryck i konsumtionskulturen. Allt kan förbättras, utvecklas, göras nytt och modifieras. Detta synsätt kan även appliceras på kärleksrelationen, kraven och förväntningarna på vad en relation ska innefatta ökar ständigt. Det är inte längre nog att bara vara överens, relationen ska erbjuda möjligheter till självutveckling, erfarenhet och framförallt lycka. Relationen kan hela tiden bättras på och utvecklas, viktigt är att den inte går i stå eller fastnar i något givet.

Bauman (2000) poängterar att i det moderna samhället är viktigt att aldrig stå still eller fastna i en given identitet. Att även relationer följer samma spår kan tydligt ses i empirin. Att stå still, att inte utvecklas framåt ses som något negativt och som ett tecken på en misslyckad relation. Hos Helena och Lars i par 5 talar man om det på detta vis:

Terapeuten: Vad är det som gör att er relation blir problematisk och som jag förstår det, går lite i stå?

Lars: Egentligen skulle jag vilja säga, från min sida sett, att jag tycker inte att det går lika mycket i stå som Helena.

I citatet ovan blir det tydligt att behovet av utveckling i relationen tydligt skiljer sig åt mellan Lars och Helena. Helena ser bristen på utveckling i förhållandet som ett stort problem, för Lars är detta inte problematiskt. Hur olika förväntningarna ser ut för vad relationen ska uppfylla för krav blir mycket tydligt hos detta par.

Helena:

Jag behöver något och du ska ge mig det... jag vet inte riktigt vad det är, men jag vet att jag behöver det, och du ska ge mig det/.../

Helena förväntar sig att Lars ska förstå och tillfredsställa ett behov som hon inte ens kan identifiera själv. Möjligtvis kan man se detta som ett ideal av vad relationen borde vara, där verkligheten inte lever upp till detta. Finns det en föreställning hos Lena att Lars borde förstå henne, för det kännetecknar en sann intimitet? Bäck-Wiklund (2008) och Layder (2009) lyfter fram hur gapet mellan ideal och verklighet utgör en motsättning i moderna relationer, då den tänkta familjen eller kärleksrelationen inte realiseras i verkligheten är det lätt att se detta som ett misslyckande där man ifrågasätter dess existens.

Då relationen inte lever upp till sitt ideal blir det komplicerat, för kan vi idag nöja oss med en relation som inte lever upp till sin fulla potential? Där individer tidigare var bundna till varandra genom ekonomiska och traditionella faktorer, finns det idag alla möjligheter att ge upp relationen om man anser att denna inte ger tillfredsställelse nog att vara värd att upprätthållas (Beck & Beck-Gernsheim, 1995). Sandströms (2012) forskning pekar på ökade möjligheter till skilsmässa som en del i demokratiseringsprocessen, där välfärdssamhället möjliggör självständighet för individen. Men detta blir komplext, när det inte längre finns några yttre faktorer som hindrar oss från att hitta den optimala

relationen och kärleken, blir det även svårare att motivera en medelmåttig parrelation. Vi förväntas göra något åt saken.

Roger, par 1:

Terapeuten: Du ger inte upp relationen? Varför inte?

Roger: Jag tycker att jag gett upp så många redan...

Terapeuten: Att bryta upp en relation och gå vidare, och bryta upp en annan relation och gå vidare- hur har det blivit för dig?

Roger: Hmmm, det blir ganska ensamt...

Terapeuten: Finns det en sida hos dig som känner sig väldigt ensam?

Roger: Oh ja, ...ja.

Utdraget ovan menar jag kan ses som en tydlig illustration av den moderna intimitetens uttryck. Den rena relationens baksida blir tydlig, där bräckligheten i den moderna relationen resulterar i ständiga uppbrott. Ökad frihet har resulterat i en ökad instabilitet. När relationen och intimiteten inte utvecklas blir vi inte tillfredsställda och relationen ifrågasätts. Kan vi hitta något bättre, något mer tillfredsställande, i en ny relation?

6. SAMMANFATTNING OCH AVSLUTANDE DISKUSSION

Syftet med denna studie var att belysa och skapa en vidare förståelse för den samtida parrelationen och dess individuella och sociala villkor. En viktig slutsats som blivit tydlig utifrån analysen är betydelsen av kärleksrelationen som en grund för gemenskap och identitet. Kärleksrelationen tycks idag utgöra en trygghet och en fast punkt, i ett samhälle allt mer präglad av rörlighet och kortsiktighet. Det blir även tydligt att kärleksrelationen tillskrivs stor betydelse, där det finns en förväntning om att man genom denna kan uppnå lycka. Dessa höga förväntningar bidrar dock till en diskrepans mellan den tänkta relationen och den verkliga, där verklighetens relationer inte alltid lever upp till idealet.

Att uppnå intimitet med partnern är en viktig beståndsdel i den moderna parrelationen. Denna moderna formen av intimitet är en intimitet av självet, där

vi förväntas förstå varandra på ett sätt som är unikt för kärleksrelationen. Centrala och återkommande begrepp i empirin är att bli sedd, förstådd och att mötas. När detta inte uppnås blir det problematiskt i relationen, där en känsla av förlorad intimitet uppstår. Att uppnå intimitet förutsätter tid för varandra, något som ofta inte prioriteras i det vardagliga samlivet. Det blir tydligt i analysen att bristande tid för varandra och intimitet skapar hinder i relationen till varandra. När intimiteten brister känner man en saknad av att bli sedd, förstådd och bekräftad av partnern.

En av mina frågeställningar var hur det moderna samhällets förutsättningar påverkar våra kärleksrelationer. Utifrån analysen blir det tydligt att samtidigt som kärleksrelationen utgör en viktig trygghet och gemenskap, finns det en förväntning i det moderna samhället om en strävan efter självförverkligande, individualitet och frihet. Med individen i centrum blir anpassningen till en tvåsamhet ibland svår. Frihet och närhet är två begrepp som återkommer i empirin, att vara ett du, ett jag och samtidigt ett vi. Hur självständig måste man egentligen vara? Flera av paren brottas med villkoren för deras relation. När regler för hur relationer ska utformas försvunnit, blir det upp till individerna själva att utforma och skapa villkoren för deras unika relation. Valmöjligheterna är oändliga, vilket i många fall blir komplext. Man kan fundera kring om det moderna samhällets möjligheter till frihet, individualitet och självförverkligande kostat oss tryggheten av det långa kärleksförhållandet.

Sammanfattningsvis menar jag att denna studie har gett en inblick i moderna relationers komplexitet, där de å ena sidan utgör en av de viktigaste gemenskaperna i ett samhälle präglad av temporära och flyktiga kontakter. Å andra sidan blir förväntningarna på dessa relationer höga just för att de är så viktiga. När förväntningarna på vad en relation ska innehålla blir allt mer omfattande, tycks det även mer benäget att misslyckas. Inget hindrar oss från att söka efter något bättre då strukturella och ekonomiska hinder inte längre existerar. Vi är fria att söka lyckan på nytt håll. Ett uppbrott blir till flera i jakten på kärlek och lycka. Det kan tyckas som om vi vill älska varandra, men vi vet inte hur.

7. REFERENSER

- Bauman, Z(2003). *Liquid love – On the fragility of human bonds*. Cambridge: Polity Press.
- Bauman, Z(2000). *Liquid modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Baxter, P & Jack, S(2008). *Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers*. *The qualitative report* ,13(4), pp 544-559.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E (1995). *The normal chaos of love*. London: Polity Press.
- Braun, J (2010). *Modernity and intimacy*. *Society*, 47(3), pp 254-259
- Bryman, A (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Bäck-Wiklund, M (2008). *Familj och modernitet*. I Bäck-Wiklund, M & Johansson, T(red) (2003). *Nätverksfamiljen*, 17-39. Stockholm: Natur och kultur.
- Bäck-Wiklund, M (2001). *Senmodernt familjeliv och föräldraskap- om traditionella roller och nya identiteter*. Paper from FREIA - Feminist Research Centre in Aalborg. Paper number 48.
- Egidius, H (2008). *Psykologilexikon*. Stockholm: Natur och kultur.
- Engdahl, O. & Larsson, B (2011). *Sociologiska perspektiv- grundläggande begrepp och teorier*. Lund: Studentlitteratur.
- Giddens, A (1995). *Intimitetens omvandling. Sexualitet, kärlek och erotik i det moderna samhället*. Nora: Nya doxa.
- Jamiesson, L (1998). *Intimacy. Personal relationships in modern societies*. Oxford: Polity Press.

Layder, D (2009). *Intimacy and power. The dynamics of personal relationships in modern society*. Palgrave MacMillan.

Palm, M & Nilsson, A (2007). *Äktenskapet handlar inte om att bli kär det handlar om att fortsätta vara kär. En studie om parförhållanden som håller*. Göteborg: Göteborgs universitet.

Sandström, G (2012). *Ready, Willing and Able: The Divorce Transition in Sweden 1915-1974*. Umeå: Umeå University.

Stake, R.E (1995). *The Art of Case Study Research*. London: Sage.

Statistiska Centralbyrån(2012). *Många skiljer sig få år efter vigseln*. Nr 2012:44. Stockholm: SCB.

Vetenskapsrådet(2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet